

Neizbježan dio božićne ikonografije jest zvijezda koja sja na nebu iznad štalice u koju se sklonila Sveta obitelj. Priča o ovoj zvijezdi poznata nam je iz Evanđelja po Mateju i o njoj nema mnogo drugih izvora. Matej kaže kako su u vrijeme kralja Heroda sa istoka u Jeruzalem došli magi i najavljivali kako su vidjeli da izlazi zvijezda novoga kralja Židova te su mu se došli pokloniti. To je silno uplašilo kralja Heroda. Kad su napustili Jeruzalem, zvijezda je išla pred njima, da bi se na kraju zaustavila nad mjestom gdje se rodio Isus.

Mnogo toga u ovoj lijepoj božićnoj priči ostaje nejasno. Tko su bili magi ili mudraci koji su došli sa istoka? Zašto ih se Herod, tiranin koji je željeznom rukom vladao Judejom, uplašio, a nije ih zatvorio kada su najavljivali dolazak novoga kralja? I, više od svega, koja je zvijezda sjala na nebu iznad Betlehema najavljujući Isusovo rođenje? Možemo li otkriti povijesni temelj božićne priče?

Magi su, prema klasičnim izvorima, bili aristokratska svećenička kasta u staroj Perziji, nasljednici kaldejskih mudraca drevne Babilonije, koji su razvili začudujuće naprednu

ŠTO JE SJALO NA BETLEHEMSKOM NEBU U NOĆI ISUSOVA ROĐENJA

Tajna betlehemske zvijezde

astronomsku znanost. Magi su, kao mudraci i čudotvorci, izazivali strahopoštovanje u svim zemljama od Sredozemlja do Inda. Kasnije su činili jedno od dva Vijeća Partskog kraljevstva (Perzije), koje je započelo dugu borbu s Rimljanima za kontrolu nad manjim državama Bliskog istoka.

Judeja, strateški smještena na trgovačkim putovima između istoka i zapada, bila je prostor osobitog zanimanja i Partije i Rima. Godine 39. pr. n. e. partski vojska opljačkala je Jeruzalem i protjerala mladog i ambicioznog Heroda koji se ne vlast vratio tri godine kasnije, uz pomoć velike rimske vojske, ali je održavao diplomatske odnose i s Partima. Promatransa u ovim okvirima, neobična priča o tri mudraca koju navodi Matej ima jasan povijesni smisao. Magi, koji su došli sa istoka - iz Partije - mogli su biti izvršni špijuni Partskog carstva. Religija maga, zoroastriizam, uzivala je određeni stupanj poštovanja kod Židova, pa

su magi, za razliku od svećenika većine drugih religija, bili dobrodošli u Judeji. Magi su u samom Herodovu kraljevstvu, vjerojatno u vrijeme primirja između Rima i Partije, javno govorili kako traže novog kralja Židova pravdajući to tvrdnjom da su u čisto znanstvenoj misiji, kako bi potvrdili astronomske znakove koje su zamijetili. Očito je zašto se Herod uplašio.

Ali, zvijezda je veći problem. Ona se, čini se, pojavljuje dva puta - prvi put kao znak magima u njihovoj zemlji, a potom kao oznaka nad Betlehemom na kraju njihovog puta. Dakle, očito je da se tu ne radi o običnoj zvijezdi, jer se one ne kreću, niti mogu pokazivati na neko određeno mjesto. Jedino bi se komet mogao uklopiti u sve detalje ove priče jer se on, putujući oko Sunca, može pojaviti dva puta, krećući se nebom, a ovisno o točki gledanja može »stajati« na nebu i repom pokazivati na neko mjesto. Iako se to može činiti logič-

no, Isus se nije rodio 25. prosinca 1. godine prije nove ere. Prema činjenicama koje se navode u evanđeljima, godine 7. do 4. pr. n. e. (prije Krista) tradicionalno se smatraju vjerojatnim godinama njegova rođenja. Nažalost, za teoriju komete, ni jedan grčki, rimski ili babilonski zapis tijekom ovih godina ne spominje pojavu nekog komete.

Rješenje ove zagonetke možda je pronašao dr. Nikos Kokkinos koji je predložio potpuno novu kronologiju Kristova života. Njegova rasprava nastoji dokazati kako Krist nije bio razapet kao mladić, u svojim tridesetima, već u dobi od gotovo pedeset godina. Ovaj stav temelji na navodima Evanđelja po Ivanu i na nizu povijesnih činjenica koje izvanjski podupiru ovakvo tumačenje Evanđelja. Prema ovoj teoriji Krist se rodio 12. godine pr. n. e.

Ova godina odgovara i teoriji o kometu. Naime, godine 12. - 11. pr. n. e. na nebu se poja-

vio Halleyjev komet, čija je pojava sa strahom zamijećena posvuda oko Sredozemnog mora. Jedan suvremeni opis kaže kako je komet »visio« nad Rimom. Sljedeću pojavu u sedamdesetogodišnjem ciklusu ovog komete zabilježio je židovski povjesničar Josip, opisujući ga kao divovski mač na nebu koji zlokobno visi nad Jeruzalemom. Prihvatimo li ovakvu kronologiju Kristova života, tajna betlehemske zvijezde je riješena.

Halleyjev komet spektakularno se pojavio na nebu 1301. godine, kada ga je vidio slikar Giotto di Bondone. Nakon toga nastala je njegova čuvena slika »Poklonstvo maga«, gdje je Halleyjev komet precizno prikazan na nebu iznad štalice. Možda je Giotto, ovako slikajući betlehemske zvijezdu, nesvjesno prikazao upravo onu koja je sjala na nebu iznad skromne štalice u noći Isusova rođenja.

GIOTTOVO »POKLONSTVO MAGA«: Talijanski slikar Giotto di Bondone naslikao je početkom 14. stoljeća Halleyjev komet na nebu iznad štalice u koju se sklonila Sveta obitelj

TIHOMIR TONKOVIĆ

KAKO SU GRČI I RIMLJANI PISALI O ŠKOLSTVU

Školstvo kao u staroj Grčkoj, samo djecu više ne tuku

Veće zanimanje za školu i školske probleme mediji uglavnom pokazuju periodično, početkom i krajem školske godine, o polugodištu i tijekom sezone izbora učenika. Prosvjetne vlasti tada uglavnom prigravaraju kako se o školstvu piše senzacionalistički, a da se pozitivna postignuća ne zamjećuju. Je li se barem u klasično doba Grčke i Rima, koji čine temelj zapadne kulture i obrazovanja, pisalo o školama objektivno, onako kako to uporno od medija traže naši prosvjetni dužnosnici?

Grčki pisci smatrali su škole vrijednima spomena samo kada bi ih pogodila neka nesreća. Malo je vjerojatno da bi Herodot, otac grčke i europske povijesti, zadovoljio zahtjeve današnje prosvjetne vlasti. Iako od njega doznajemo da je na otoku Hiju početkom petog stoljeća prije Krista postojala škola koju je pohađalo više od stotinu dječaka, što je značajan podatak za povijest školstva, on zapravo priča o tome kako je na djecu koja su bila u školi pao krov, pa je od stotinu i dvadesetero djece preživjelo tek jedno.

Pauzanija, Baedeker staroga svijeta, priča o tome kako je neki Kleomed iz Astipaleje na Olimpijskim igrama, natječući se u šakanju, ubio svog protivnika. Kad su suci odlučili da je to što je učinio bilo nepošteno i

oduzeli mu pobjedu, poludio je i nahirupio u školu u svom rodnom gradu na Astipaleji, malom i beznačajnom otoku u Egejskom moru, gdje je bilo šezdesetak dječaka. Srušio je stup koji je držao krov, pa je ovaj pao na djecu. Zbog toga su ga roditelji i roditelj djece pokušali kamenovati, ali je Kleomed, kako se čini, ipak uspio pobjeći.

Od Tukidida, jednog od najvećih povjesničara antike, doznajemo kako su u Mikalesu, malom gradu u poljoprivrednom dijelu grčke pokrajine Beotije, postojale najmanje tri škole. Ali ni ovaj za povijest

školstva značajan podatak nije dan u opisu pozitivnih postignuća grčkog obrazovanja o kakvom sanjaju naše prosvjetne vlasti. Naime, Tukidid opisuje kako se tijekom Peloponeskog rata banda krovodžnih plaćenika spustila u Mikales u Beotiji i u jurisu klala svako živo biće na koje je naišla, jednako i ljude i životinje. Plaćenici su na kraju upali u školu u koju su upravo ušli dječaci, najveću ondje, i sve ih sasjekli. Tukidid ne navodi broj žrtava, samo konstatira da ni jedna nesreća veća od te nije snašla grad.

Svoj nizak društveni status učitelji su nadoknađivali provođenjem stroge discipline koja se održavala tjelesnim kaznama. O metodama ovako motiviranih učitelja piše rimski pjesnik Horacije, prisjećajući se svog učitelja, »šibača« Orbilija, bez traga nostalgije. Gramatičar Fanije, govoreći o starom učitelju Kalonu, spominje tanki štap koji mu je uvijek bio nadohvat ruke, kako bi njime udarao dječake po glavi.

Tako se od stare Grčke na ovamo zanimanje javnosti za probleme obrazovanja nije osobito promijenilo. O školstvu se najčešće piše onda kad ga se može smjestiti u crnu kroniku ili u njen antički pandan. Niti ugled učiteljskog zanimanja nije se značajnije promijenio. Jedino stvarno poboljšanje doživjeli su učenici kojima se znanje više ne utjeruje šibom. T. T.

ŠKOLSKI ŽIVOT NA RIMSKOM RELJEFU IZ DRUGOG STOLJEĆA: Jedan dječak čita iz svitka, dok učitelj strogo kori drugoga koji je po svemu sudeći zakasnio. Kako poznato!

re Grčke o školstvu pisala jedino - senzacionalistički. Kao ni škole, ni učitelji nisu privukli osobitu pažnju klasičnih pisaca antike jer je učiteljska profesija bila prezrena, a mnogi su učitelji zapravo bili robovi. Učiteljima su se više bavili zakonodavci, nego pisci. Tako je u Ateni postojao državni nadzor nad učiteljima, uglavnom zbog moralne zaštite djece od učitelja, što znači da se antička Atena spremno suočavala s prijetnjom pedofilije.

Uz štand Ministarstva unutarnjih poslova na kojem se predstavlja akcija »Policija u zajednici«, a gdje se može vidjeti i pribor provalnika, pirotehnika, te fotografije s ozljedama, kao zanimljivost ovogodišnjeg Božićnog velesajma može se izdvojiti projekt »Hrvatska hrana, vina i suveniri za božićno-novogodišnje blagdane«. Taj izložbeni prostor se nalazi u paviljonu 8a, a ovog petka je imao pravu malu manifestaciju jela i pila. No, tamo se i inače tijekom trajanja čitavog sajma može kupiti i probati ono što se promovira kroz akciju »Kupujemo hrvatsko«. Na ovom prostoru veličine 1500 četvornih metara izlažu i naši »selaki«, a brigu o čitavom projektu vodi Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo uz podršku Udruge »Hrvatski farmer« i »Amadeo art kabineta«. Na izlazu se vrti na raznju carsko meso i teleća prsa, a ako se malo potrudite pronaći ćete i kulenove seke. A

NA VELESAJMU SE OČEKUJE 150.000 POSJETITELJA

Božićni sajam postao je Božićni velesajam

Uz štand Ministarstva unutarnjih poslova na kojem se predstavlja akcija »Policija u zajednici«, a gdje se može vidjeti i pribor provalnika, pirotehnika, te fotografije s ozljedama, kao zanimljivost ovogodišnjeg Božićnog velesajma može se izdvojiti projekt »Hrvatska hrana, vina i suveniri za božićno-novogodišnje blagdane«. Taj izložbeni prostor se nalazi u paviljonu 8a, a ovog petka je imao pravu malu manifestaciju jela i pila.

No, tamo se i inače tijekom trajanja čitavog sajma može kupiti i probati ono što se promovira kroz akciju »Kupujemo hrvatsko«. Na ovom prostoru veličine 1500 četvornih metara izlažu i naši »selaki«, a brigu o čitavom projektu vodi Gradski ured za poljoprivredu i šumarstvo uz podršku Udruge »Hrvatski farmer« i »Amadeo art kabineta«. Na izlazu se vrti na raznju carsko meso i teleća prsa, a ako se malo potrudite pronaći ćete i kulenove seke. A

pauzu, pak, prilikom razgledavanja sajma možete provesti u velikoj pivnici koja se također nalazi u ovom paviljonu.

Inače, ovo je druga godina za redom u kojoj Božićni velesajam traje kraće, od 17. do 28. prosinca, a i promijenili su naziv iz Božićni sajam u Božićni velesajam kako ih posjetitelji ne bi poistovjećivali s božićnim sajmom u gradu koji je puno lošije kvalitete. Uz to, Slavica Lakić, ravnateljica ovog velesajma, prigovorila je gradskoj vlasti kako se ne žele pridružiti ozbiljniji organizaciji ovog sajma. Očekivanja su velika, predviđaju oko 150.000 posjetitelja, a tomu u prilog ide i povoljna cijena karte od 10 kuna s time da je djeci do sedam godina starosti ulaz besplatan.

Trend je ove godine da svaki sajam ima pokoji novitet, pa ni božićno vrijeme nije iznimka. Tako je u paviljonu 11d osiguraran prostor za gamere koji mogu iskušati svoje sposobnosti u igranju na konzuli Playstation

2. Organizirani su i turniri u najpopularnijim igrama kao što su FIFA 2004, Pro Evolution Soccer i Warcraft 3-FT. Oni koji žele mogu proći i školu za DJ-e, a u paviljonu 8 može se ogleđati i Božićni malonogometni turnir u kojem sudjeluje 16 momčadi. Najboljima će pehar uručiti Miroslav Blažević, no ne Čiro, već njegov sin. Organizatori turnira su se iskazali pa su prvog dana velesajma, 17. prosinca, darivali i štćenike dječjih domova Paunovac, Stančić, Prekrižje i Velika Gorica.

Za one kojima je daleko tržnica s jeftinijom robom, mogu svratiti do Janjevca ili Kineza koji također tamo izlažu. Jakne prodaju po 100 kuna, kape za 50 kuna, a možete kupiti i kineske lampe za sreću kod mlade Kineskinje Cien koja je tu iznimka. Zašto? Zato jer ćete u cjenkanju s Kinezima bolje proći samo ako znate njihov jezik budući im je znanje nama bližeg jezika slaba strana. A Cien hrvatski jezik priča

bolje nego neki Janjevci koji izlažu u njenom susjedstvu. Uz božićni zoološki vrt i kino, tu je i pozornica na kojoj su do sada nastupili grupa Karma, Šajeta, Jaques i Claudia Beni, dok je u nadolazećim danima taj prostor rezerviran za Maju Šuput, Lanu, Mineu i Ivanu Kindl. Moglo bi se možda prigovoriti što se vrata velesajma otvaraju tek u 12 sati, no pošto je ovo izdanje više revijalnog tipa oprostit ćemo im jer zbog lunaparaka i mnogo zabave u najvećoj mjeri ove prostore ipak posjećuju mlade osobe. Inače, na Božić, osim lunaparaka, velesajm neće raditi, na Badnjak će raditi od 10 do 17 sati, a 22. prosinca je za sve besplatan ulaz.

O prikladnim poklonima namjerno nismo pisali zbog izrazito loše ponude, no izdvojit ćemo štand s metalnim figuricama koje su ručni rad i čine se kao idealan neobičan božićni poklon.

ANTE NOVAK

DRANGULIJE: U cjenkanju s Kinezima bolje ćete proći samo ako znate njihov jezik budući im je znanje nama bližeg jezika slaba strana

ISPLATI LI SE PO BOŽIĆNI POKLON NA VELESAJMU: Ponuda je izrazito loša

METALNE FIGURICE: Ručni rad kao neobičan božićni poklon

RAJ ZA DJECU: Mnogo zabave pruža i štand Ministarstva unutarnjih poslova

NOVI AMERIČKI PROTUTERORISTIČKI PLAN

»Nevidljivi zid« zaustavlja zrakoplov

Nakon tragičnih događaja od 11. rujna 2001. godine, američki stručnjaci pokušavaju izgraditi mehanizam koji bi onemogućio u budućnosti bilo kakve slične pokušaje. Prema jednom projektu, kontrolori leta bi bili u mogućnosti - sa zemlje - preuzeti upravljanje oteletim zrakoplovom. Drugi prijedlog predviđa mogućnost da pilot pritiskom na dugme za uzbuđu uključuje kompjutor koji preuzima upravljanje zrakoplovom i spušta ga na najbliži aerodrom. Treći projekt nazvan je »nevidljivi zid«.

Upravo taj nevidljivi zid predsta-

vija glavno iznenađenje za eventualne teroriste. Naime, ako teroristi u doglednoj budućnosti ponovno pokušaju upotrijebiti otelet zrakoplov kao razorno oružje, mogli bi otkriti da svoju terorističku akciju jednostavno ne mogu izvršiti. Na tome sada intenzivno radi jedna skupina inovatora koji nastoje razviti svojeverstan štit protiv otmicara. Približavanje zrakoplova zoni u kojoj su zabranjeni letovi, pilot će osjetiti snažnu vanjsku silu koja potiskuje zrakoplov i onemogućuje mu let k cilju. A ako se pilot pokuša na silu probiti kroz nevidljivi zid, otpor će

postajati sve jači, onemogućavajući zrakoplovu ulazak u zonu u kojoj su zabranjeni letovi. Znanstvena se, naime, zamisao temelji na već postojećem sustavu »nevidljivog zida« koji se koristi na mnogim putničkim zrakoplovima. Riječ je o sustavu poznatom kao »Ground-Proximity Warning System«, u prijevodu - Sustav upozorenja opasnog približavanja. Taj sustav sada bilježi lokaciju, brzinu i visinu zrakoplova, te kut uspona i spusta, kako bi upozorio pilota na opasno približavanje nekom objektu - planini, zemlji ili drugom avionu. Postojeći sustav želi

se dopuniti novim softverom koji neće samo upozoravati pilota, nego će mu blokirati komande ukoliko on, unatoč upozorenjima, pokušava nastaviti let kao da se znak za uzbuđu nije oglasio. Dakle, ako pilot pokuša ući u zonu u kojoj je zabranjeno letenje, kompjutor na zrakoplovu će otkazati poslušnost i skrenut će zrakoplov u sigurnom smjeru.

No, čak i da Uprava za sigurnost putničkog zrakoplovstva prihvati projekt »nevidljivog zida«, trebat će proći mnoge godine prije no što se novi sustav ugradi u avione.

LANA KOS

FALOSOM PROTIV UROKA: Falistička simbolika, ukorijenjena već u dubokoj pretpovijesti bila je uobičajena tema unutar grčke i rimske umjetničko-obrtno produkcije. Ovih dana u Muzeju grada Zagreba postavljena je arheološka zbirka dr. Damira Kovača. Riječ je o vrijednoj zbirci od 160 antičkih falosa od zlata, srebra, bakra i stakla, a predstavljeni su privjesci, prstenčići i kipići koji su imali magijsko značenje, prizivali sreću i plodnost te štitali od uroka i zlih sila. Ovakav materijal, doduše, nismo navikli vidati u muzejima jer on još uvijek »vrijeda oči« što je dio uvriježenih i naslijeđenih predrasuda. Izložbom se Muzej grada Zagreba uključuje u opći trend promjene dosadašnjeg negativnog stava prema ovoj vrsti izložaka